

INHOUD

Ouverture: naar Amerika II
Een chronologie van de gebeurtenissen 17

FAMILIEPOLITIEK 19

- I Bij de viering van Trumps eenjarig presidentschap 21
- II Over autobiografieën, of: Bin Laden 43
- III In de Namen van de Profet... 72

HERINNERINGEN AAN SCRANTON 109

- IV God's Country III
- V Riaz, of: De Schuldenkoopman 146

POX AMERICANA 203

- VI Over Liefde en Dood 205
- VII Over Pottersville 259
- VIII Langford versus Reliant, of: Het Einde Van
Mijn Vaders Amerikaanse Verhaal 284

Vrijheid van meningsuiting: een coda 373

Dankbetuiging 383

Ouverture: naar Amerika

Toen ik studeerde had ik een docent, Mary Moroni, die Melville en Emerson doceerde; volgens de ooit befaamde Norman O. Brown, haar mentor, was ze het scherpste intellect van haar generatie, een piepklein cherubijntje van begin dertig, dat niet bij toeval treffend op een putto van Rafael leek (haar ouders waren geïmmigreerd uit Urbino), een verbijsterend belezen wetenschapper die met hetzelfde gemak uit de *Edda* en Hannah Arendt citeerde als uit *Moby Dick*, een lesbienne, wat ik alleen maar vermeld omdat zijzelf dat vaak deed, een spreektalent dat met zinsneden zo scherp als een Duits schilmesje de grijze hersencellen schuurde en er verse plooiën in kerfde waarlangs oude gedachten nieuwe wendingen namen, zoals op de februarimorgen twee weken na de eerste inauguratie van Bill Clinton, toen Mary, tijdens een college over het leven ten tijde van het vroege Amerikaanse kapitalisme, kennelijk verrast door haar eigen verleidelijke gedachtegang, opkeek van de grond, waarnaar ze tijdens het spreken gewoonlijk staaarde – met haar linkerhand karakteristiek in de zak van de ruime pantalon die haar houvast vormde – opkeek, en bijna terloops opmerkte dat Amerika begonnen was als kolonie en altijd een kolonie was gebleven, dat wil zeggen: een land dat nog steeds bepaald werd door graaizucht, waar verrijking topprioriteit was en maatschappelijke orde een bijkomstigheid. Het vaderland in wiens naam, en in wiens voordeel, de voortgaande roofzucht geen materieel vaderland meer was, maar een geestelijk vaderland: het Amerikaanse Wezen. Dat opgepompte zelfbeeld, meer geoefend in de verheerlijking van zijn verlangens, verholen en banaal als

die mogen zijn, dan in het stellen van vragen daarover volgens de klassieke traditie, dat was het plunderende *patria*, zo zei zij, en in de graai-jaren onder Reagan was die blijvende werkelijkheid van het Amerikaanse leven alleen maar helderder en doorzichtiger dan ooit tevoren tot uiting gekomen.

Mary was het semester daarvoor in moeilijkheden gekomen toen ze dergelijke scherpe uitspraken had gedaan over de Amerikaanse alleenheerschappij in de nasleep van Desert Storm. Een student van haar die een onderofficiersopleiding deed, had bij het bestuur geklaagd dat ze zich tegen het leger had uitgesproken. Hij begon een petitie en wendde zich tot de studentenvereniging. De ophef leidde tot een hoofdartikel in het campusblad en een dreigende demonstratie waar het nooit van zou komen. Mary was niet onder de indruk. Het was tenslotte begin jaren negentig, en de gevolgen van ideologische hel-en-verdoemenisprediking – of van seksueel machtsmisbruik, nu we het daar toch over hebben – waren bepaald niet wat ze nu zijn. Als er al iemand problemen had met wat ze die middag zei, dan heb ik dat niet gemerkt. In feite betwijfel ik of velen van ons ook maar begrepen waar ze het over had. Ik in elk geval niet.

Verheerlijking van verlangens. Opgepompt imago. Een geplunderde kolonie.

In haar woorden school de kracht van de grote ontkenning, een inbreuk op de niet-aflatende Amerikaanse traditie van zelffelicitatie. Voor mij was dat nieuw. Ik was gewend aan de door God gezegende uitzonderingspositie als het licht van de wereld, die me in alle geschiedenislessen was voorgehouden. Ik was volwassen geworden in het tijdperk van de stralende stad op de berg, in aller aangezicht. Net als de verheerlijkende metaforen die ik op school leerde, die voor mij geen metaforen waren maar waarheden. Ik zag Amerikaanse welwillendheid in de wijze glimlach van Uncle Sam bij het postkantoor, ik hoorde Amerikaanse onbekrompenheid in het ingeblikte gelach bij de sitcoms waar ik elke avond met mijn moeder naar keek, ik voelde Amerikaanse veiligheid

en kracht als ik op mijn Schwinn met tien versnellingen langs de villaatjes reed in de middenklassenbuurt waar ik opgroeide. Natuurlijk was mijn vader toen een groot fan van Amerika. Voor hem was er geen betere plek op de wereld, nergens kon je meer doen, meer hebben, meer zijn. Hij kon er niet genoeg van krijgen: kamperen in de Teton Range, door Death Valley rijden, zich naar de top van de Gateway Arch in St. Louis laten vervoeren waarna hij per rivierstomer naar Louisiana afzakte om in de *bayou* op baars te gaan vissen. Hij bezocht graag historische plekken. Van onze tochten naar Monticello en Saratoga en naar het huis in Beals Street in Brookline waar de gebroeders Kennedy waren geboren hadden we ingelijste foto's. Ik herinner me een zaterdagmorgen in Philadelphia, toen ik acht was, en Vader me uitfoeterde omdat ik zeurde tijdens een overvolle excursie langs plekken die iets met de Grondwet te maken hadden. Toen die achter de rug was namen we een taxi naar de beroemde trappen bij het museum, we deden een wedstrijd omhoog – hij liet me winnen – als eerbetoon aan Rocky Balboa.

De liefde voor Amerika en een vast geloof in zijn superioriteit, moreel en in andere opzichten, was bij ons thuis een dogma, en mijn moeder wist dat ze daar niet tegenin moest gaan, ook al deelde ze dat gevoel niet volledig. Net als de beide ouders van Mary, zoals ik later van Mary zelf zou horen, had mijn moeder in de uiteenlopende gaven die haar nieuwe land te bieden had niets gevonden wat haar voldoende schadeloos stelde voor het verlies van wat ze had achtergelaten. Ik denk niet dat Moeder zich hier ooit thuis heeft gevoeld. Ze vond Amerikanen materialistisch en kon niet begrijpen wat er zo heilig was aan de consumeerorgie die ze Kerstmis noemden. Het stond haar tegen dat iedereen altijd vroeg waar ze vandaan kwam en dat het ze kennelijk niks kon schelen dat ze geen idee hadden waar ze het over had als ze het had verteld. Amerikanen waren onwetend, niet alleen aardrijkskundig, maar ook wat geschiedenis betrof. En wat haar het meest dwarszat was iets wat voor haar verband hield met die non-

chalance tegenover belangrijke zaken, namelijk de Amerikaanse ontkenning van ouderdom en dood. Deze laatste ergernis klonterde in de loop der jaren samen tot een kwaadaardig gezwel, een vreeswekkende steen des aanstoots die haar naar haar graf zou voeren: de gedachte dat oud worden hier zou betekenen dat ze uiteindelijk zou worden ondergebracht en sterven in een ‘tehuis’ dat in niets op een thuis leek.

Mijn moeders opvattingen – die ze echter zelden uitsprak – hadden me begrip kunnen bijbrengen voor Mary’s knorrige kijk op dit land, maar dat gebeurde niet. Zelfs de islam had me niet voorbereid op Mary’s inzichten, zelfs niet na 9/11. Ik herinner me een brief van haar uit de maanden na die gruwelijke septemberdag die de levens van moslims in Amerika voorgoed veranderde, een epistel van tien pagina’s, waarin ze me aanmoedigde om sterk te zijn, zo veel mogelijk te leren van de komende moeilijkheden, en me toevertrouwde dat haar strijd als homoseksuele vrouw in dit land – het gevoel onder vuur te liggen, de onophoudelijke aanvallen op haar streven naar integriteit, haar zware weg naar autonomie en authenticiteit – dat al die dingen niet meer waren geweest dan vuurtjes onder haar smeltkroes, die creatieve woede opwekten, sentimentaliteit onderdrukten en haar bevrijdden van de hoop die ideologieën boden. ‘Maak gebruik van de tegenslagen, maak ze je eigen,’ zo vermaande ze. Tegenslag was de slijpsteen geweest waarop ze haar analytisch vermogen had gescherpt, het hoe en waarom van wat zij ervoer, maar dat ik in de vijftien jaar daarna nog steeds niet met eigen ogen kon zien, ondanks mijn diepgaande pogingen als moslim in dit land. Nee, ik kon niet zien wat Mary zag, tot ik getuige werd van de uiteindelijke ondergang van een generatie collega’s, uitgeput door veeleisend werk dat nooit genoeg opleverde, verdronken in de schulden voor de behandeling van kinderen met ongeneeslijke aandoeningen; van de familieleden en oude schoolkameraden die in opvanghuizen of op straat eindigden nadat ze uit het huis gezet waren dat ze niet meer konden betalen; van het tiental zelfmoorden en de meer dan

veertig overdoses van klasgenoten binnen nauwelijks drie jaar; en van de vrienden en familieleden die medicijnen kregen tegen wanhoop, angst, affectieve verwaarlozing, slapeloosheid, seksuele problemen; en van de vroegtijdige kankergevallen, veroorzaakt door alomtegenwoordige chemische slimmigheden, van het voedsel in onze prikkelbare darmen tot de lotions op onze door de zon vergiftigde huid. Ik zag het pas toen ons privéleven de openbare ruimte had opgeslokt, vervolgens in systeem werd gebracht, gehypothekeerd en bij opbod verkocht, pas toen de instrumenten die onze geest onderwierpen ons hadden gevuld met het giftig afval van een cultuur die die naam niet meer verdiende; pas toen de heldere plooibaarheid van het menselijk waarnemingsvermogen – pure aandacht – het kostbaarste artikel ter wereld was geworden en onze hele gedachtewereld veranderd was in een onophoudelijke stroom van winst voor anderen, waar dan ook. Ik zag het pas duidelijk toen het Amerikaanse Wezen de roofoecraan volledig onder de knie had, het verdelen van de buit verheerlijkte en tot wet maakte, en bijna tot de afronding was gekomen van de grootschalige plundering van niet alleen de zogenaamde kolonie – wat een provinciale term lijkt dat inmiddels – maar ook van de hele wereld. Kortom: ik kon niet zien wat zij toen zag, tot het me niet meer lukte om het anders te zien, tot ik niet meer geloofde in de leugen van mijn eigen verlossing, tot het lijden van anderen een schriller, helderder kreet in mij losmaakte dan de lofzangen voor mijn eigen verlangens. Ik las Whitman voor het eerst met Mary. Ik verafgoedde hem. De groene bladeren en droge bladeren, de speren van zomergras, het gekantelde hoofd, altijd gespist op wat er nu zou komen. Ook mijn tong is hier gekweekt, elk atoom van dit bloed is gevormd uit deze aarde, deze lucht. Maar deze massa's zullen niet de mijne zijn. En dit worden geen feestliederen.

Een chronologie van de gebeurtenissen

- 1964-68 Mijn ouders ontmoeten elkaar in Lahore in Pakistan, ze huwen en emigreren naar de Verenigde Staten
- 1972 Ik word geboren op Staten Island
- 1976 We verhuizen naar Wisconsin
- 1979 Iraanse gijzelingscrisis; Moeder krijgt voor de eerste keer kanker (en opnieuw in '86, '99 en 2010)
- 1982 Vaders eerste poging een privépraktijk te vestigen
- 1991 Vaders praktijk moet sluiten, hij gaat failliet en gaat weer aan de universiteit werken
- 1993 Vader ontmoet Donald Trump voor het eerst
- 1994 Diner met Tante Asma, ik lees Rushdie
- 1997 Vaders laatste ontmoeting met Trump
- 1998 Latif Awan gedood in Pakistan
- 2001 De aanslagen van 11 september
- 2008 Familiereis naar Abbottabad, Pakistan

- 2009 Auto begeeft het in Scranton
- 2011 Bin Laden gedood
- 2012 Première van een toneelstuk in New York; ontmoeting met Riaz Rind; dood van Christine Langford en haar ongeboren kind
- 2013 Ik win de Pulitzer Prize for Drama
- 2014 Bestuurslid van de Riaz Rind Foundation; ontmoet Asha
- 2015 Krijg de diagnose syfilis; Moeder sterft; Trump stelt zich kandidaat
- 2016 Trump wordt verkozen
- 2017 Ik verkoop mijn aandelen in Timur Capital; première *Merchant of Debt* in Chicago; vader vervolgd wegens medische fout
- 2018 Ik begin dit boek te schrijven

Familiepolitiek

I

Bij de viering van Trumps eenjarig presidentschap

Mijn vader ontmoette Donald Trump begin jaren negentig toen ze allebei halverwege de veertig waren (mijn vader was een jaar ouder) en allebei bezig waren op te krabbelen uit een financiële puinhoop. Trumps ongebreidelde neiging om schulden te maken en zijn problemen met geleend geld werden in die tijd breed uitgemeten op de financiële krantenpagina's; tegen 1990 bezweek de organisatie die zijn naam droeg onder de last van de leningen die hij moest afsluiten om zijn casino's en het Plaza Hotel open en de vliegtuigen van zijn vliegmaatschappij in de lucht te houden. Dat geld was niet gratis geweest. Hij werd gedwongen zich garant te stellen voor een gedeelte ervan, waardoor hij persoonlijk meer dan 800 miljoen dollar schuld had. In de zomer van dat jaar schetste een lang artikel in *Vanity Fair* een verontrustend portret, niet alleen van zijn financiën maar ook van zijn geestelijke toestand. Hij leefde gescheiden van zijn vrouw en was van hun drieverdiepingen-appartement verhuisd naar een flatje op een lage verdieping van de Trump Tower. Elke dag lag hij urenlang op zijn bed naar het plafond te staren. Hij kwam het gebouw niet uit, voor vergaderingen noch voor maaltijden, en hij leefde op een dieet van hamburgers en patat, bezorgd door een plaatselijke cafetaria. Trumps middel zwol gelijk op met zijn schulden, hij liet zijn haar groeien tot een onhandelbare lange bos gekrulde lokken. En het was niet alleen zijn uiterlijk. Hij was ongewoon stil geworden. Ivana vertrouwde vrienden toe dat ze zich zorgen